

החברה העירונית ראשון לציון לביטחון וסדר ציבורי

אגף ביטחון מוסדות חינוך וציבור

הגדרת מצבי כוננות ונהלי החירום בהתגוננות אזרחית במוסדות החינוך – ראשון לציון

חוזר מנכ"ל תשעה/2(ב), י"ג בתשרי ה' - תשע"ה, 07 באוקטובר 2014

מצבי כוננות ונהלי שעת חירום במערכת החינוך

1. מבוא

א. מערכת ההתגוננות האזרחית במוסד החינוך (מערכת ההגנה על כל תלמידי המוסד ועובדיו על ידי לימוד סדר הפעולות והמיומנויות בכל אחד ממצבי החירום השונים) היא פנימית, ולכן היא מבוססת על האמצעים ועל כוח-האדם של מוסד החינוך בלבד. כל מוסד חינוך קשור לנפה של מחוז פיקוד העורף שבמרחבה המוסד שוכן. פרטי הנפה ירשמו בתיק הביטחון המוסדי.

ב. עם כוח האדם נמנים: המנהל, המורים, המאבטח, העובדים האחראים של המוסד, התלמידים והורים מתנדבים.

ג. מנהל המוסד אחראי להכנת המערכת ולארגונה בעת רגיעה ולהפעלתה בשעת חירום.

2. מצבי כוננות וחירום

א. מצבי הכוננות והחירום השונים יוכרזו לפי החלטות הממשלה וצה"ל. הודעה על הכרזת מצב כוננות תימסר למנהל מוסד החינוך באחריות קב"ט מוסדות החינוך ברשות המקומית.

ב. הוראות על כללי פעילות והתנהגות במצבי החירום השונים, נוסף לנאמר בחוזר זה,

תפורסמה במידת הצורך בעת החלת מצב החירום.

3. *** הלימודים במצבי כוננות ומלחמה

א. להלן הגדרת מצבי כוננות:

- מצב כוננות א': כוננות רגילה הדומה למצב כוננות "אשנב" של צה"ל, קרי מצב שגרה.

- מצב כוננות ב': כוננות מוגברת הדומה למצב כוננות "בריח" של צה"ל, קרי

מוכנות להידרדרות במצב הצבאי או היתכנות של מצב משברי על רקע אסונות.

- מצב כוננות ג': כוננות גבוהה הדומה למצב כוננות "גדר" של צה"ל, קרי

מוכנות מלאה לפעילות מוגברת או היערכות מוגברת למצב משברי על רקע אסונות.

- מצב כוננות ד': כוננות עליונה הדומה למצב כוננות "דלת" של צה"ל, קרי

מוכנות מרבית לכניסה למלחמה כוללת או לקראת אסון טבע ודאי (כגון צונאמי ביים

התיכון לקראת פגיעה בחופי ישראל).

ב. המעבר ממצב כוננות מסוים למצב כוננות אחר יכול להיעשות בהדרגה, אולם ייתכן בהחלט כי יוגדר מצב כוננות ד' לפני שהוגדר מצב כוננות אחר.

ג. הפעלת מוסדות החינוך במצבי הכוננות השונים בכלל בתי הספר :-

- (1) **במצב כוננות א'** יפעלו מוסדות החינוך בשגרה הרגילה.
- (2) **במצב כוננות ב'** יפעלו מוסדות החינוך בשגרה הרגילה תוך נקיטת כל צעדי הכוננות המתחייבים מהמצב.
- (3) **במצבי כוננות ג' ו-ד'** – אם וכאשר יוכרז מצב מיוחד בעורף או כל מצב חירום אחר, כתוצאה מחשש או מפגיעה בעורף בכלי נשק קונבנציונליים ובלתי קונבנציונליים – יפעלו מוסדות החינוך על פי מדיניות המיגון שתוכרז על ידי פיקוד העורף.
- (4) **פתרונות אפשריים ללמידה גמישה יש לתכנן על פי המפורט להלן :**
  - (א) הלמידה תבוצע רק במקום שיש בו מענה מקלוט לכל התלמידים.
  - (ב) הלמידה בבתי ספר יסודיים תבוצע בהתאם לקיבולת המקלוט, בהעדפה לכיתות א'-ג', וכן הלאה.
  - (ג) הלמידה בבתי ספר על-יסודיים תבוצע בהתאם לקיבולת המקלוט, בהעדפה לכיתות י'-י"ב, וכן הלאה.
  - (ד) הלמידה תבוצע בקבוצות קטנות, בבתיים פרטיים, בהתאם לקיבולת המיגון(המקלוט).
  - (ה) הלמידה תבוצע במשמרות בהיעדר מקלוט לכולם.
  - (ו) הלמידה תבוצע לסירוגין : ביום א' כיתות מסוימות שיתוכננו מראש, ביום ב' כיתות אחרות, וכן הלאה- **על פי תכנית עירונית שתופץ**.
  - (ז) תבוצע למידה מרחוק, מקוונת, באמצעות אתרי האינטרנט ואמצעי התקשורת השונים.
- (5) קביעת סוג הפתרון תהיה בהתאם למצב החירום בזמן אמת ועל פי החלטת מינהל החינוך העירוני בשיתוף מנהל המוסד החינוכי והנחיות ההנהלה של מטה משרד החינוך.
- (6) שיבוץ הכיתות והמשמרות ייעשה ברשות המקומית ובבית הספר בעת רגיעה, כחלק מההכנות לשעת חירום. הודעה על כך תימסר להורים לפי הוראה מיוחדת או עם ההכרזה על "מצב מיוחד בעורף" או על "שעת התקפה".

[ראה***שרות פסיכולוגי ייעוצי שם הנוהל= הערכות לאירועי חירום במוסדות החינוכיים](#)

[מס' הנוהל= 4147](#)

4. מצבי חירום - אסונות טבע ואחרים

- א. מצב חירום מקומי, אזורי או ארצי יוכרז כאשר אירועי טבע שונים או תקלות תברואתיות חמורות עלולים לשבש בצורה חמורה את סדרי החיים בכלל ואת פעילותם של מוסדות החינוך בפרט; הכוונה לאירועים כגון אלה :

- 1) רעידות אדמה, שיטפונות חזקים ושלג כבד (ראה נוהל 10 בחוזר מנכ"ל שבקישור מעלה)
- 2) דליפת חומרים רעילים ממפעלים תעשייתיים (ראה נוהל 11 בחוזר מנכ"ל שבקישור מעלה)
- 3) שרפה.

ב. מערכת החינוך תקיים לימודים בהתאם להנחיות פיקוד העורף ולהנחיותיו של קב"ט מוסדות החינוך ברשות המקומית בשיתוף מינהל החינוך העירוני.

5. התארגנות לקיום הלימודים

- א. עם הכרזת מצב מיוחד בעורף או "שעת התקפה" ייתכנו שינויים בשעת תחילת הלימודים בבוקר כתוצאה משיקולים ביטחוניים ומאפשרויות ההסעה של התחבורה הציבורית :
- 1) ההחלטה על שינויים בזמני תחילת הלימודים כתוצאה מבעיות בתחבורה הציבורית תתקבל על ידי המחלקה לחינוך ברשות המקומית, בתיאום מוקדם עם הנהלות מוסדות החינוך.
  - 2) ההחלטה על שינויים בשעת התחלת הלימודים כתוצאה משיקולים ביטחוניים תתקבל בהנהלת משרד החינוך בתיאום עם מחוזות המשרד הרלוונטיים ועם הרשות המקומית ובכפיפות למדיניות המיגון של פיקוד העורף ולהנחיותיו.

6. הפעולות שמנהל המוסד אחראי לביצוען

להלן פירוט הפעולות שיש לבצע במוסדות החינוך **עם תחילת שנת הלימודים** כדי להכין את המוסד לקראת שעת חירום והפעולות שתבוצענה בעת כוננות וחירום :

א. בתקופת רגיעה

- 1) יש לעדכן את תיק הביטחון המוסדי :
  - א) יש לעדכן בתחילת שנת הלימודים את תיק הביטחון המוסדי ולהעביר את פרטי השינויים למחלקת החינוך ולמחלקת הביטחון ברשות המקומית ואת הדיווח כפי שהוא מפורט בתיק הביטחון המוסדי, וזאת לא יאוחר מסוף חודש ספטמבר מדי שנה.
  - ב) יש לדאוג לקבל מהרשות המקומית את השינויים שחלו בתחומים שבאחריותה ולעדכן את הטבלאות שבתיק הביטחון המוסדי.
- 2) יש למנות בעלי תפקידים כמפורט להלן :
  - א) ממלא מקום למנהל (אם המנהל חייב גיוס)
  - ב) רכז ביטחון, בטיחות והיערכות לשעת חירום
  - ג) מורה ממונה על צוות העזרה הראשונה (מומלץ בוגר קורס מגישי עזרה ראשונה)
  - ד) מורה ממונה על צוות כיבוי האש
  - ה) מורה ממונה על צוות הסורקים
  - ו) מורה ממונה על צוות סדרנים להכוונה ולפיקוח.

- 3) יש לקבוע את תלמידי הכיתות שיאיישו את הצוותים השונים וגם את המבוגרים הנוספים שיצורפו לצוותים (מורים ועובדי המוסד).
- 4) יש לקבוע את ההרכב, את הגודל ואת המספר של הצוותים (לעתים יותר מצוות אחד לנושא), כל זאת בזיקה למבנה הפיזי של המוסד (מבנה אחד או כמה מבנים) ולמספר הכיתות (לכל 10 כיתות יהיה צוות אחד מכל סוג).
- 5) יש למנות ולהפעיל מטה חירום/צוות לחירום בית-ספרי (צל"ח) בהרכב זה:
- א) מנהל בית הספר
- ב) סגן מנהל בית הספר
- ג) רכז הביטחון, הבטיחות וההיערכות לשעת חירום
- ד) מורים/מורות אחראים על העזרה הראשונה ועל כיבוי האש, סורקים וסדרנים
- ה) בעלי תפקידים נוספים לפי קביעת המנהל (יועץ, מורים נוספים, נציג ועד ההורים ומועצת התלמידים, מזכירה ואב בית).
- 6) יש לבדוק מול הרשות המקומית את התקינות של ציוד החירום (ציוד עזרה ראשונה, כיבוי אש וציוד חירום כללי), את כשירותו להפעלה ואת התאמתו לתקן שנקבע.
- 7) יש לתכנן ולבצע כניסה למקלטים/למרחבים המוגנים, שהייה בהם ויציאה מהם.
- 8) יש לאתר את הצרכים בהסעת מורים הגרים מחוץ ליישוב שבית הספר פועל בו ולהעביר את הנתונים לרשות החינוך המקומית (הרשות המקומית תקבע, לאחר התייעצות עם המנהל, את סדרי ההסעה של אותם מורים, כאשר יהיו בשעת חירום שיבושים בתחבורה הציבורית).
- 9) בבתי ספר שאין בהם מענה מיגון לכל התלמידים יש לפעול בהתאם למדיניות המיגון על פי ההנחיות של פיקוד העורף.
- 10) יש לוודא שרכז הביטחון, הבטיחות וההיערכות לשעת חירום יוכשר לתפקידו בהכשרה בסיסית בהיקף של 60 שעות. כמו כן עליו להשתתף בימי עיון ובהשתלמויות 4 פעמים בשנה בשעות הלימודים, על פי קביעת קב"ט מוסדות החינוך הרשותי.
- 11) במסגרת ההיערכות של מוסדות החינוך בנושאי ביטחון, בטיחות והיערכות לחירום רכזי הביטחון מחויבים להשתתף במפגשי ריענון והיערכות בתחילת שנת הלימודים, לפני תרגיל מוסדות החינוך הארצי שמארגנים ומקיימים הקב"ט הרשותי או רשות החינוך המקומית, ובסיום התרגיל אפשר לקיימם במהלך יום הלימודים.
- 12) על המנהלים לאפשר למורים שהם בעלי התפקידים בשעת חירום להיעדר מהכיתה לצורך זה ולדאוג למילוי מקומם בהתאם לצורך. כל בעל תפקיד רשאי להשתתף ב-4 פעילויות במהלך השנה.

יש לפעול מול רשות החינוך המקומית או מול הבעלות על בית הספר לרכישת ציוד חירום לבית הספר .

- 13) יש לדאוג להתקנת מנגנון אזעקה נוסף, אלטרנטיבי, מקומי לבית הספר (פעמון-יד, צופר וכיו"ב), שעוצמתו תאפשר שהאזעקה תישמע בכל שטח בית הספר או כול אמצעי אחר .
- 14) יש לוודא את תקינות המקלטים/המרחבים המוגנים, ובכלל זה תקינות דרכי הגישה אל פתחי חירום והיציאה מהם, וכן להבטיח שציוד הכיבוי והעזרה הראשונה והציוד האחר יהיו במצב תקין ונקי.
- 15) יש לתכנן ולפרט בכתב בתיק הביטחון את סדרי הכניסה של התלמידים למרחבים המוגנים – בזמן השיעורים, בהפסקות, לפני תחילת הלימודים ובסיומם – ואת סדרי הישיבה בהם והיציאה מהם.
- 16) עם תחילת שנת הלימודים ועד אמצע ספטמבר יש לתרגל את אוכלוסיית המוסד בכניסה למקלטים/למרחבים המוגנים.
- 17) כאשר קיים חוסר במקלטים/במרחבים מוגנים, ויש צורך ללמד בכיתות מוגנות, יש לקבוע את הכיתות שתלמדנה בכל מרחב מוגן בתיאום עם הקב"ט הרשותי או עם נציג פיקוד העורף ולרשום זאת בתיק הביטחון המוסדי.
- 18) במוסדות חינוך שבהם המקלט דו-תכליתי (בשימוש גם במצב שגרה) יש להכין תכנית לפינוי על ידי צוות המוסד של החפצים שאינם שייכים למקלט בשעת חירום תוך 4 שעות ממתן ההוראה.
- 19) יש לדאוג שהמורים יכירו את ההנחיות בנושאי התגוננות אזרחית ויעבירו את השיעורים לכל התלמידים, בהתאם להוראות משרד החינוך.
- 20) בנוסף להדרכות בנושאי חירום לכיתות ה' המבוצעות על ידי מדריכות לשעת חירום (מאלש"חיות) של פיקוד העורף יבוצעו הדרכות לחירום גם למורים ולתלמידים משכבות גיל אחרות. תיאום ההדרכה יבוצע ישירות בין קצינת המאלש"ח במחוז פיקוד העורף ובין קב"ט מוסדות החינוך שברשות, ובהמשך ישירות בינה ובין מנהל בית הספר (ראה נוהל 13 בחוזר)
- 21) יש לדאוג להכנת החומר להעסקת התלמידים בזמן שהייתם במקלטים/במרחבים המוגנים.

ב. עם הכרזת מצב כוננות וחירום

- 1) עם הכרזת כוננות או מצב חירום יופעל במוסד החינוך מטה החירום.
- 2) המטה יפעל במרחב מוגן שייקבע על ידי מנהל המוסד, בתיאום עם רכז הביטחון, הבטיחות וההיערכות לשעת חירום.

3) במטה יהיה תיק לשעת חירום, ובו הנהלים וההוראות, תיק הביטחון המוסדי וכל יתר האמצעים הדרושים להפעלת המטה.

4) **אלה הפעולות שמנהל המוסד אחראי לביצוען:**

א) יש לכנס את המורים ואת העובדים במוסד, להודיע להם על מצב הכוננות ולהורות להם לפעול במסגרת התפקידים שהוטלו עליהם במצבי הכוננות השונים. כמו כן על המנהל לכנס את התלמידים ולמסור להם על המצב שהתהווה ולתדרך אותם כיצד עליהם לנהוג (אפשר להודיע לתלמידים על מצבי הכוננות באמצעות המורים).

ב) יש לוודא שרכז הביטחון, הבטיחות והחירום יבצע את הפעולות המוטלות עליו.

ג) יש לבדוק את סדרי האזעקה במוסד.

ד) יש לבדוק את המקלטים/המרחבים המוגנים ולוודא שהם ערוכים ומוכנים למלא את ייעודם. יש לפעול לאיטומם כאשר תתקבל ההוראה על כך.

ה) יש לוודא את הימצאותו של מורה מגיש עזרה ראשונה במהלך כל שעות הלימודים, וכן לבדוק את תרמילי העזרה הראשונה ואת האלונקות ולהשלים את החסר.

ו) יש לבדוק את ציוד החירום ואת אמצעי כיבוי האש במוסד, ובכלל זה ציוד האיטום, ולהשלים את החסר.

ז) אם ציוד החירום של המוסד נמצא במחסני הרשות המקומית, יש לדאוג להבאתו למוסד תוך 4 שעות ממתן ההוראה. יש להכין תכנית מראש.

ח) יש לבדוק את תקינותם של אמצעי הקשר.

ט) יש לבדוק את מערכת השיעורים ולהכניס בהם שינויים לפי הצורך.

י) במוסדות חינוך שבמקלטים שלהם יש מערכת סינון מרכזית יש לוודא, באמצעות החברה שהתקינה את המערכת, שתבוצע בדיקה פעם בשנה במהלך חודש ספטמבר, והתשלום יינתן על ידי הרשות המקומית/הבעלות.

יא) יש לבדוק ולעדכן את תיק הביטחון המוסדי ולדווח למנהל מחלקת החינוך ברשות המקומית על כשירות המוסד לקיום הלימודים.

יב) יש לתרגל כניסה למרחבים המוגנים, שהייה בהם ויציאה מהם, ובכלל זה יציאה דרך פתחי החירום.

יג) יש לבדוק מי מהמורים ומהעובדים גויס לצה"ל ולהזמין, במידת הצורך, ממלאי מקום.

יד) יש להפעיל את נוהלי החירום.

טו) עם פרסום צו הקריאה לשירות עבודה יכנס המנהל את מורי המוסד ואת עובדיו, ויודיעם על

הפעלת הצו האמור ועל המשמעויות הנובעות מכך. אם וכאשר יתקבל במוסד צו הקריאה לשירות עבודה בכתב, ייתלה הצו, בצירוף רשימה שמית של העובדים שהוא חל עליהם, על לוח המודעות המיועד לעובדי המוסד.

טז) יש לוודא שבכל כיתה יימצא דף קשר כיתתי.

יז) יש לפרסם, במידת הצורך, שינויים במערכת שעות הלימודים.

יח) יש לדווח מדי יום למחלקת החינוך מהו אחוז ההתייצבות של תלמידים ומורים במוסד וכן על כל אירוע או על שינוי משמעותי בהפעלת בית הספר.

יט) יש להדפיס ולחלק, באמצעות המחנכים, הוראות לתלמיד, לפי הדוגמה שבנספח לנוהל זה.

כ) יש להדפיס ולחלק, באמצעות המחנכים, הוראות לתלמיד להתנהגות במרחב המוגן, לפי הדוגמה שבנספח לנוהל זה.

כא) יש להדפיס ולחלק הוראות להורים לשעת חירום, לפי הדוגמה שבנספח לנוהל זה.

7. הפעולות שיבצע מחנך הכיתה/המורה עם הכרזת מצב הכוננות

- א. המחנך/המורה ירשום בקפדנות את הנוכחות בכל שיעור ביומן הכיתה. בכל כניסה למקלט/למרחב המוגן או לשטח הכינוס יערוך המחנך/המורה בדיקת נוכחות, וכן בדיקת נוכחות נוספת בכיתה, לאחר היציאה מהמקלט/מהמרחב המוגן או משטח הכינוס.
- ב. המחנך/המורה יעביר מדי בוקר למזכירות המוסד את רשימת התלמידים שלא התייצבו ללימודים.
- ג. המחנך/המורה ינחה את התלמידים בכל הקשור לסדרי הביטחון ולסדרי התנועה והכניסה למקלט/למרחב המוגן ולשטח הכינוס.
- ד. המחנך/המורה יודא שלכל תלמיד בכיתתו יהיה דף קשר כיתתי.
- ה. המחנך/המורה יחלק לתלמידים את הוראות ההתנהגות בשעת חירום ויסביר את פרטיהם ואת משמעויותיהם לתלמידים.
- ו. המחנך/המורה יודא שההודעות וההוראות שנשלחו להורים באמצעות התלמידים מטעם הנהלת בית הספר, אכן נמסרו להורים.
- ז. המחנך/המורה יעדכן את התלמידים בשינויים שחלו בסדרי הלימודים.
- ח. המחנך/המורה יכין תכנית להעסקת התלמידים במקרה של שהייה ממושכת במרחבים המוגנים.

קרת יזאל ינואר 2015